

Историјски архив у Смедереву
Број: М-01/2023
13.3. 2023 године
С М Е Д Е Р Е В О

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА У СМЕДЕРЕВУ**

за 2022. годину

Смедерево, март 2023. године

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У СМЕДЕРЕВУ

Историјски архив у Смедереву је најмлађи архив у Републици Србији. Своју делатност, заштиту архивске грађе на подручју града Смедерева, обавља од 6. августа 1992. године када је основан Одлуком Скупштине Општине Смедерево. До оснивања Историјског архива у Смедереву, рад на прикупљању, сређивању, обради и заштити архивске грађе, настале у смедеревском крају, обављао је Историјски архив Пожаревац. Процес преузимања архивске грађе од пожаревачког архива трајао је 2 године. Званични рад смедеревског архива почео је 2. јула 1994. године. По доношењу Одлуке о оснивању, Историјском архиву у Смедереву дата је на коришћење зграда у заштићеној зони Смедеревске тврђаве у улици Краља Петра, површине 580м² грађена по пројекту архитекте Михајла Вулчевића. Данас, скоро три деценије од оснивања, Историјски архив у Смедереву располаже са 161 фондом, односно 1.500 м архивске грађе која обухвата период XIX и XX века, 4 збирке, међу којима су најзначајније Збирка разгледница са приказима Смедерева са почетка XX века и Збирка фотографија са ретким портретима припадника династије Обренивића и Карађорђевића. Осим књига протокола (рођених, венчаних и умрлих), по значају се посебно издвајају фондови: Начелство округа смедеревског (1839-1922), Начелство округа подунавског – Смедерево (1890-1900), Суд округа смедеревског–Смедерево (1838-1915), Смедеревска задруга АД–Смедерево (1887-1949), Изванредни Комесаријат за обнову Смедерева (1941-1944) и лични фонд Милана Јовановића Стоимировића. Архивска грађа се чува у три депоа и то: у депоу величине 300м² који се налази у склопу седишта Историјског архива и у два депоа величине од по 500м² који се налазе у згради „Монопола“.

Историјски архив поседује и специјализовану библиотеку која је као таква регистрована 2014. године и располаже са фондом од 3065 публикација. Фонд је формиран селективно, а посебно се придаје значај набавци књига и часописа који имају за тему прошлост Смедерева и околине. Библиотека архива има задатак да корисницима архивске грађе пружи информације о архивској грађи која је предмет њиховог истраживања. Библиотека је смештена у читаоници архива, и може да

прими преко 100 посетилаца на изложбама и предавањима, која се, такође, приређују у овом простору.

Историјски архиву у Смедереву је своју делатност у 2022. години обављао са следећом структуром запослених: укупно 5 запослених, од тога 2 запослена са ВСС (директор и архивиста), 1 запослен са ВС (виши архивски помоћник), 2 запослена са ССС (архивски помоћници).

*

СЛУЖБА ЗА ЗАШТИТУ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ У АРХИВУ

Највећи део делатности Историјског архива реализује се преко службе заштите архивске грађе унутар архива. Ова служба евидентира, преузима, чува, класификује и систематизује архивску грађу, истражује је и чува њен интегритет. Архивска грађа подразумева сав изворни и репродуковани (писани, штампани, фотографисан, филмован, фонографисан) документарни материјал настао у процесу рада правних или физичких лица, а који има трајну друштвену, научну и културно-историјску вредност. Сврха грађе је да послужи као доказно средство, културно добро и извор сазнања о прошлости. Архивски фонд чине сви архивски документи који су органски настали пословањем одређеног органа власти, установе, предузећа, организације, породице или личности.

У оквиру своје делатности која подразумева преузимање, чување, одржавање, сређивање, обраду и објављивање архивске грађе у Историјском архиву у Смедереву је и током 2022. године настављена обрада негатива Збирке фотографија *Наш Глас*. У овом поступку садржај са негатива биће дигитализован и самим тим приступачнији корисницима. Негативи ће бити похрањени у специјалне улошке за чување негатива, кутије и албуме ради трајног збрињавања.

Савремени архивистички стандарди нарочито подразумевају предузимање мера и активности у погледу дигитализовања архивске грађе, које представљају како мере заштите исте, тако и претварање грађе у облике доступније потенцијалним истраживачима. Дигитализација архивске грађе донела је нови приступ архивима и

значајно је унапредила архивистичку праксу, постала је начин заштите архивске грађе и начин који омогућава отворенији приступ фондовима и збиркама.

Током 2022. године дигитализовано је 23 разгледница са приказима старог Смедерева и Личне исправе чије су граничне године - 1878-1958 које се чувају у оквиру разних збирки и фондова.

Како архиви представљају специфичну установу културе, која у својој основној делатности делимично обавља послове налик пословима државне управе, служба за заштиту грађе у архиву издаје оверене фотокопије одговарајућих докумената из архивске грађе, а на захтев физичких и правних лица и државних органа. Током дванаест месеци 2022. године примљено је 250 захтева физичких и правних лица. По основу тих захтева издато је 400 копија докумената. Решавани су захтеви физичких лица везани за грађевинску документацију (пројекти, грађевинске и употребне дозволе). По службеној дужности настављена је сарадња са државним органима и установама као што је служба Градске управе (Одељење за урбанизам, Матична служба, Одељење имовинско-правне службе и друге), Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање (Београд и филијала Смедерево), Виши суд, и други.

Као и претходних година, служба за заштиту архивске грађе у архиву је и током 2022. године пружала стручну помоћ истраживачима и другим заинтересованим појединцима приликом истраживања и проучавања архивских фондова. За истраживање су највише коришћени: фондови верских установа и организација (матичне књиге рођених, венчаних и умрлих), монографије радних организација, монографије села, Срески народни одбор, фонд Комесаријата за обнову Смедерева, Фонд Гимназије Смедерево и друго. Архиву се прошле године обратило 6 истраживача, који су у истраживању провели 36 радних дана. Рад са истраживачима као и остала културно-научна делатност (предавања, промоције књига, радионице итд) која подразумева окупљање више људи на једном обављала се у просторијама Историјског архива.

СЛУЖБА ЗА ЗАШТИТУ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ВАН АРХИВА

Спољна служба Архива, (заштита архивске грађе и регистратурског материјала ван архива) у претходној години је, у складу са својим законским овлашћењима вршила стручни надзор над архивирањем, чувањем, стручним одржавањем и одабирањем архивске грађе, као и излучивањем безвредног документарног материјала који се налази ван архива и налагала сопственицима и корисницима тих добара предузимање мера за отклањање утврђених недостатака у заштити архивске грађе и регистратурског материјала.

Служба је обављала обилазак регистратура које стварају регистратурски материјал и архивску грађу, вршила идентификацију и евидентирање архивске грађе и проверу услова чувања, а са посебном пажњом је вршила контролу над поступцима излучивања безвредног документарног материјала непосредним увидом на терену, пружајући неопходну стручну помоћ ствараоцима и имаоцима архивске грађе:

Поводом примене новог Закона о архивској грађи и архивској делатности и подзаконских аката донетих на основу овог закона Служба за заштиту архивске грађе ван архива је током маја Историјском архиву у Смедереву одржала низ саветовања и предавања представницима Основних школа са територије Града Смедерева. Током саветовања одржан је и вид обуке за запослене у регистратурама који се старају о документарном материјалу и архивској грађи о начину израде Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања и Архивске књиге.

Служба је поводом примене новог Закона о архивској грађи и архивској делатности пружала стручну помоћ регистратурама и у поступку измене и допуне већ постојећих Листи, као и израде нових Листи категорија документарног материјала са роковима чувања у поступку давања сагласности на исте, као и код вођења архивске књиге. Служба за заштиту архивске грађе ван Архива је током 2022. године примила 625 захтева за издавање сагласности на Листу категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања. Служба је издала 61

Сагласност на Листу категорија архивске грађе и документарног материјала, 68 Налога за Исправку Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања док је 5 Листа категорија документарног материјала одбијено.

Служба за заштиту архивске грађе ван Архива је током 2022. године извршила Стручни надзор над архивирањем, стручним одржавањем и одабирањем архивске грађе код 8 Ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала и о томе сачинила Записнике у којима је изнела мере за уклањање надостатака у канцеларијском и архивском пословању.

Служба је учествовала, у складу са Законом о архивској грађи и архивској делатности, у поступку издавања одобрења за уништавање издвојеног безвредног документарног материјала код 10 Ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала. Током 2022. године уништено је 300,28 дужних метара безвредног документарног материјала.

*

БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАТИВНА, ИЗЛОЖБЕНА И НАУЧНА ДЕЛАТНОСТ

Библиотека Историјског архива је специјализована библиотека затвореног типа. Фонд библиотеке усмерен је на општу и завичајну историју и сродне науке. Рад у библиотеци се одвија према стандардима за специјалне библиотеке и Закону о библиотечкој и архивској делатности. Фонд библиотеке чине монографске публикације: енциклопедије, речници, приручници, монографије, и серијске публикације које чине часописи и новине. Фонд тренутно поседује укупно 3065 публикација.

Током 2022. године за потребе библиотеке Историјског архива у Смедереву набављено је 38 књига и часописа, чиме се библиотечки фонд обогатио, а самим тим се и количина доступних информација повећала.

У децембру 2022. године из штампе је изашао Зборник радова Историјског архива у Смедереву „Осамедесет година од Петојунске експлозије у Смедеревској тврђави“. Званично представљање Зборника биће организовано 5. јуна 2023. године поводом обележавања Петојунске експлозије.

Током 2022. године у Информативном билтену Архивистичког друштва Србије објављена су два чланка архивисте Историјског архива у Смедереву, Неде Мирић у којима је представљен приказ програма „Обележавања осамедест година од експлозије муниције у Смедеревској тврђави“ и резиме Саветовања са представницима спољних служби Архива у Србији.

*

Током фебруара је у издању Историјског архива у Смедереву из штампе изашла фото-монографија Милан Стоимировић Јовановић. За потребе ове публикације коришћене су фотографије из Личног фонда овог знаменитог Смедеревца, које својим садржајем прате његов живот и каријеру. Фотографије обухватају период од 1900. до 1942. године, са акцентом на периоду између два светска рата и пружају увид у друштвени, културни и политички живот Краљевине Југославије и других европских држава. Оне осликавају космополиту, интелектуалца, писца, политичара, новинара, колекционара и дочаравају нам једну прохујалу епоху.

Ученици Основне школе „Бранко Радичевић“ из Лугавчине, у оквиру својих школских активности, посетили су Историјски архив у Смедереву 10. јуна 2022. године. Архивиста Неда Мирић и архивски помоћник Маја Илић су интерактивним приступом и теоријским предавањем о Архивима, архивској грађи и архивским фондовима, ученицима приближиле рад Архива и објасниле њихов значај за грађане и научнике. Тако су се ученици поменуте школе упознали са једним сегментом рада установе, као што је чување, обрада и презентовање културних добара.

У простору Историјског архива Смедерево 17. октобра одржана је прва од предвиђених четири радионице у оквиру пројекта Основци и архивистика. Ово је пројекат који кроз Научни клуб заједнички реализују ОШ „Доситеј Обрадовић“ из Вранова и Историјски архив Смедерево.

тиче обавеза ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала које проистичу из Закона о архивској грађи и архивској делатности.

Дана 30. маја 2022. године делегација Архива „Верослава Вељашевић“ је на наше велико задовољство узвратила посету Историјском архиву у Смедереву. Том приликом је реализован радни састанак на којем смо разменили мишљења у вези рада Служби за заштиту грађе ван архива, разматрали примере са терена и договорили даљи заједнички рад како бисмо оснажили сарадњу између институција.

Директор Историјског архива у Смедереву др Данијела Милошевић посетила је 20. јула 2022. године најстарију српску књижевну, културну и научну институцију Матицу српску. Том приликом је одржан радни састанак са генералним секретаром Матице српске др Миланом Мицићем и професором др Ференц Неметом, на којем су сагледани аспекти досадашње сарадње и договорени детаљи реализације будуће.

Током октобра 2022. године. колектив Историјског архива у Смедереву је заједно са колегама архивистима и архивским помоћницима других Архива из Републике Србије имао стручну посету Државном архиву у Пловдиву и Државном Османском архиву у Истанбулу 26.октобра 2022. године.. Кроз стручну дискусију која се водила током посета упознали смо се са начином рада, организацијом служби у поменутиим институцијама, начином обраде документације која има трајни рок чувања и степеном дигитализације архивске грађе која представља један од највећих актуелних изазова који се налазе пред архивима и највиши вид заштите архивских докумената. Домаћини у Државном Османском архиву у Истанбулу су нам били начелник одељења за међународну сарадњу Ејуп Ашик и колегиница из Државног архива Србије Ениса Аломеровић Хубанић.

Вршилац дужности директора Историјског архива у Смедереву Неда Мирић је поводом обележавања Дана архива у Србији присуствовала радном састанку са директором Државног архива Србије др. Мирославом Перишићем и сарадницима на којем је разматрано питање примене закона о архивској грађи и архивској делатности.

*

Историјски архив је извршио набавку мобилијара за смештај архивске грађе у депоу II који се налази у згради „Монопола“. Том приликом набављене су металне полице за смештај 256 метара архивске грађе, чиме је комплетиран мобилијар у Депоу II за пријем нове архивске грађе. Историјски архив у Смедереву је након више година, у току децембра 2022. године, ради побољшања услова рада и брже и ефикасније услуге корисницима, набавио неопходну електричну опрему за осветљење депоа у којима се чува архивска грађа. Уграђено је 5 већих Лед панела у малом депоу и 16 мањих Лед панела у великом депоу, чиме су унапређени услови рада, у смислу да је осветљеност у депоима побољшана а да је радницима омогућено брже и лакше сналажење међу архивским кутијама у којима се грађа чува.

У току 2022. године ради побољшања услова рада и брже и ефикасније услуге корисницима, на конкурс за финансирање дигитализације културног наслеђа у 2022. години, Историјски архив у Смедереву је кроз пројекат „Подизање техничких капацитета установе за потребе обављања процеса дигитализације архивске грађе“ одобреним од стране Министарства културе и информисања, набавио радне станице (рачунаре) новије генерације, чиме је омогућено да се интензивира рад на заштити архивске грађе од могућих оштећења изазваних честим коришћењем али и да се архивска грађа учини доступнијом широј јавности.

Директор Историјског архива

Неда Мирић

